

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Eigen haard is goud waard? Een studie naar de woonsituatie, het verhuisgedrag en recidive van (ex-)gedetineerden

Wensveen, M.

Citation

Wensveen, M. (2020, January 16). *Eigen haard is goud waard? Een studie naar de woonsituatie, het verhuisgedrag en recidive van (ex-)gedetineerden*. *Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/82701>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/82701>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/82701> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Wensveen, M.

Title: Eigen haard is goud waard? Een studie naar de woonsituatie, het verhuisgedrag en recidive van (ex-)gedetineerden

Issue Date: 2020-01-16

4 | Kenmerken van verhuizingen nader bekeken¹

4.1 INLEIDING

Een belangrijk doel van deze studie is meer inzicht te verkrijgen in de woon- en verhuispatronen van gedetineerden en ex-gedetineerden en de invloed hiervan op hun latere recidive. In de vorige hoofdstukken werd duidelijk dat binnen de onderzoeksgroep van gedetineerden en ex-gedetineerden sprake is van relatief veel dakloosheid en van een relatief hoge verhuisfrequentie.

Naast deze algemene woon- en verhuispatronen, zijn er echter ook specifieke aspecten van woonsituaties en verhuizingen die van belang kunnen zijn voor (ex-)gedetineerden en hun recidive. Enkele eerdere criminologische studies suggereren bijvoorbeeld dat de sociaaleconomische status van de buurt waarin ex-gedetineerden wonen, mogelijk een belangrijke rol speelt bij hun resocialisatie (Harding e.a., 2013; Morenoff & Harding, 2014; Hipp, Petersilia & Turner, 2010; Kubrin & Stewart, 2006). Lee, Harding en Morenoff (2017) stellen bijvoorbeeld dat na vrijlating uit detentie terugkeren naar buurten met een slechte status de kans op werk verkleint en de kans op recidive juist vergroot. Ook ander onderzoek naar het verband tussen buurten en delinquent gedrag in het algemeen, benadrukt het belang van de buurt bij het voorkomen crimineel gedrag (Sharkey & Sampson, 2010). Slechtere buurten zijn bovendien minder in staat om te zorgen voor sociale controle tussen de inwoners van de buurt (Morenoff & Harding, 2014; Hipp e.a., 2010). Omdat slechtere buurten tevens de kans op recidive kunnen vergroten (Hipp e.a., 2010; Kubrin & Stewart 2006; La Vigne e.a., 2004), is het van belang in kaart te brengen of ex-gedetineerden vaak in sociaaleconomisch betere of slechtere buurten terechtkomen en welke kenmerken van de gedetineerden hier een rol bij spelen.

Naast de sociaaleconomische status van de buurt waarnaartoe wordt verhuisd, is het eveneens van belang te kijken naar de afstand die bij een verhuizing afgelegd wordt. Een belangrijke vraag daarbij is of gedetineerden bij vrijlating veelal terugkeren naar hun oude buurt of dat zij juist in nieuwe buurten gaan wonen. Aan de ene kant kan verondersteld worden dat een terugkeer naar de oude buurt recidive kan bevorderen, vanwege de nabijheid van criminogene sociale contacten en daarmee mogelijkheden om in hetzelfde

1 Een aangepaste versie van dit hoofdstuk is in voorbereiding als artikel: Wensveen, M., Palmen, J.M.H, Dirkzwager, A. & Nieuwbeerta, P. *Kenmerken van verhuizingen onder ex-gedetineerden: afstand en sociaal-economische buurtstatus*.

criminele gedrag terug te vallen (Harding e.a., 2013). In de studie van Kirk (2009) bijvoorbeeld bleken ex-gedetineerden die naar hun eigen buurt terugkeerden na vrijlating vaker te recidiveren dan degenen die naar een andere buurt waren verhuisd. Daarbij gold bovendien dat hoe verder de ex-gedetineerden verhuisd was van zijn oude woonplek, hoe kleiner de kans op recidive (Kirk, 2009). Ook Vogel en collega's (2017) lieten zien dat verder weg verhuizen voor bepaalde groepen jongeren de kans op crimineel gedrag verkleinde vergeleken met dichtbij verhuizen. Aan de andere kant zou de sociale controle waarvan in de oude buurt sprake is, juist beschermend kunnen werken (Harding e.a., 2013). Verhuizen over een lange afstand kan ertoe leiden dat men nog verder verwijderd raakt uit de sociale omgeving, wat de sociale controle en sociale steun kan doen afnemen, en meer recidive als gevolg heeft.

Beide kenmerken van een verhuizing – dus de verandering in buurtstatus en afstand – kunnen daarmee van invloed zijn op de samenhang tussen de verhuizing en later gedrag. Het is dus van belang inzicht te krijgen in deze meer gedetailleerde kenmerken van verhuizingen. Hoewel het belang van de buurt algemeen verondersteld wordt, is nog weinig bekend over de verhuizingen en verhuispatronen van ex-gedetineerden naar verschillende soorten buurten, en met name andere sociale, individuele en detentiefactoren die hier een rol bij spelen (Lee e.a., 2017; Hipp e.a., 2010). Nog minder eerdere studies gaan in op de afstand waarover verhuisd wordt, ondanks de potentieel grote invloed hiervan op het sociale contact met anderen en recidive (Lee e.a., 2017; Morenoff & Harding, 2014). De huidige studie probeert daarom deze kenmerken van de verhuizingen in kaart te brengen en zal de volgende onderzoeksvragen beantwoorden:

1. *Hoe zien de specifieke kenmerken van verhuizingen: afstand en buurtstatus, eruit in de periode vlak voor binnenkomst in detentie tot direct na detentie?*
2. *Hoe zien de specifieke kenmerken van verhuizingen: afstand en buurtstatus, gedurende het halfjaar na uitstroom uit detentie eruit?*
3. *Welke woonkenmerken voorafgaand aan detentie, detentiekennmerken en persoonlijke kenmerken van de gedetineerden spelen een rol bij de afstand waarover wordt verhuisd en een eventuele verandering van buurtstatus bij een verhuizing?*

Deze vragen worden beantwoord aan de hand van zelfrapportage en officieel geregistreerde data uit het longitudinale Prison Project. Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van 240 gedetineerden en ex-gedetineerden die zijn geïnterviewd tijdens en na detentie, en die tijdens de onderzoeksperiode ten minste een keer zijn verhuisd. Op basis van de geregistreerde adressen zijn exacte verhuispatronen te bepalen en met behulp van data van het Sociaal en Cultureel Planbureau wordt de sociaaleconomische status van de buurt waar de respondenten woonden bepaald en kan tevens worden gekeken of zij naar slechtere, gelijke, of betere buurten verhuisden. Bovendien kan aan

de hand van postcodes de exacte afstand berekend worden, waarover respondenten verhuisden. Hiermee geeft dit hoofdstuk meer inzicht in de verhuispatronen van gedetineerden en ex-gedetineerden.

4.2 THEORIE

4.2.1 Verhuizingen: buurtstatus

Veel literatuur over verhuizen beschrijft redenen voor een verhuizing in het algemeen, zoals een veranderde samenstelling van het huishouden of werkgerelateerde factoren (South & Crowder, 1997b). Minder studies gaan daarbij in op specifieke kenmerken van een verhuizing, zoals de afstand waarbinnen deze plaatsvindt of de kenmerken van de vorige en nieuwe buurt. South en Crowder (1997a) stellen ook dat er veel kennis is over welke factoren tot een verhuizing kunnen leiden, maar dat veel minder bekend is hoe deze factoren vervolgens een rol spelen in de keuze voor de bestemming van de verhuizing.

Over het algemeen worden twee theoretische perspectieven gebruikt om een verhuizing naar een buurt met een andere status dan de vorige buurt te verklaren (South & Crowder, 1997a). Het eerste perspectief, het *human capital* model, stelt dat individuen met gelijke sociale klassen veelal bij elkaar in de buurt gaan wonen. Mensen matchen hun eigen sociale klasse aan dat van de buurt en verhuizen naar een buurt met een status die bij hun eigen sociale status past. Een verhuizing naar een buurt met een betere status is dan het gevolg van bijvoorbeeld een stap naar boven op de carrièreladder (South & Crowder, 1997a). Mensen die verhuizen willen dat doen naar de best mogelijke buurt binnen de financiële grenzen die zij hebben, en bepalen door middel van hun sociaaleconomische positie, hun *human capital*, waar zij naartoe gaan.

Het tweede perspectief is het *place stratification* model, en houdt in dat groepen mensen, met bijvoorbeeld een bepaalde afkomst, minder makkelijk naar sommige buurten kunnen verhuizen door ervaren discriminatie en hierdoor als groep veelal samen in andere buurten gaan wonen. Dit perspectief stelt bijvoorbeeld dat, onafhankelijk van sociaaleconomische factoren, allochtonen minder vaak naar een betere buurt verhuizen dan autochtonen en vaker in slechtere buurten blijven wonen (South & Crowder, 1997a). In een studie van Logan & Alba (1993) bleken sociaaleconomische kenmerken minder bepalend voor de nieuwe buurt bij minderheidsgroepen dan bij de autochtone meerderheid.

Deze verklaringen voor het verhuizen naar een bepaalde bestemming kunnen eveneens toegepast worden op een gedetineerdenpopulatie. Onder gedetineerden en ex-gedetineerden is vaak sprake van weinig *human capital* (Lee e.a., 2017), zoals lage opleidingsniveaus en veel werkloosheid. Bovendien verslechtert een periode in detentie het *human capital* verder, omdat er geen werkervaring wordt opgedaan of de gedetineerde zijn baan kwijtraakt. Ex-

gedetineerden hebben het na vrijlating op verschillende vlakken, waaronder werk en inkomen, vaak slechter dan voor detentie (Harding e.a., 2013). Omdat het *human capital* model stelt dat mensen met meer *human capital* in staat zijn naar de betere buurten te verhuizen, en andersom, mensen met minder *human capital* in de slechtere buurten terecht komen, is het aannemelijk dat veel gedetineerden niet in staat zijn in een betere buurt te gaan wonen. Er zal eerder sprake zijn van een verhuizing naar een sociaaleconomisch slechtere buurt. Dit geldt zowel voor vrijwillige als onvrijwillige verhuizingen. In beide gevallen moet de (ex-)gedetineerde een keuze maken voor een nieuwe locatie om zich te vestigen, die zal afhangen van zijn eigen mogelijkheden.

Naast *human capital* kan ook het *social capital* van gedetineerden en ex-gedetineerden een rol spelen bij hun verhuispatronen. *Social capital* behelst alle sociale bindingen aan anderen, die emotionele steun, zorg, connecties aan anderen en directe toegang tot bijvoorbeeld huisvesting kunnen opleveren (Wolff & Draine, 2004). Wolff en Draine (2004) noemen *social capital* voor gedetineerden wel de brug tussen detentie en de samenleving. Sociale bindingen zijn voor gedetineerden vaak van groot belang bij het vinden van een woonplek na detentie (Visher & Travis, 2003). Juist omdat ex-gedetineerden vaak weinig *human capital* hebben, zijn zij afhankelijk van sociale steun uit hun omgeving bij het behouden en verkrijgen van huisvesting (Lee e.a., 2017). Een periode in detentie kan echter sociale bindingen verzwakken (Wolff & Draine, 2004). Iemand kan bijvoorbeeld door een verbroken relatie niet terugkeren naar zijn oude woning (Massoglia e.a., 2013). Minder *social capital* betekent minder sociale steun bij het behouden of verkrijgen van huisvesting. Omdat iemand met minder hulp vanuit de omgeving huisvesting moet verkrijgen, is de kans groter op een verhuizing naar een slechtere buurt. Bij een verhuizing naar een nieuwe buurt zal ook vaak sprake zijn van een verwijdering van het sociale netwerk, en hiermee ook van de sociale steun, wat de kans op een slechtere buurt vergroot. Aan de andere kant geldt dat getrouwd zijn de kans op een betere buurt vergroot (Lee e.a., 2017), evenals het hebben van kinderen (South & Crowder, 1997a).

Daarbovenop zijn er redenen aan te nemen dat een detentiestraf zelf ook invloed kan hebben op de buurt waar iemand vervolgens terecht komt (Massoglia e.a., 2013). Voor gedetineerden die tijdens detentie hun woning kwijtraken, is het vaak lastig nieuwe huisvesting te vinden. Zij kunnen hier allerlei obstakels bij ervaren, waaronder bijvoorbeeld gebrek aan inkomen. Eerdere literatuur laat zien dat ex-gedetineerden vaak in buurten met een lage sociaaleconomische status wonen (Lee, Harding & Morenoff, 2017; Visher & Travis 2003; Solomon e.a., 2004). Massoglia en collega's (2013) stellen ook dat ex-gedetineerden als groep veelal in slechtere buurten wonen dan mensen die niet in detentie hebben gezeten, maar dat er nog weinig bekend is over welke processen en factoren ertoe leiden dat ex-gedetineerden vaak in deze slechtere buurten terechtkomen.

Specifiek voor de gedetineerdenpopulatie kan de labelingtheorie een verklaring geven voor het wonen in slechte buurten na detentie. Volgens deze theorie kan het label 'ex-gedetineerde' ervoor zorgen dat ex-gedetineerden werkloos (Pager e.a., 2009) of sociaal geïsoleerd raken (Warner, 2015). Dit verlies aan *human* en *social capital* kan oorzaak zijn van een verhuizing naar een buurt met een slechtere status. Bovendien zal in een betere buurt waarschijnlijk meer sprake zijn van een stigmatiserend label dan in een slechtere buurt, waar al meer ex-gedetineerden wonen (Harding e.a., 2013). Factoren zoals een langere detentieduur en een zwaarder detentieverleden kunnen eveneens het stigma en dus de kans op een slechtere buurt vergroten (Hipp e.a., 2010).

Uit bovenstaande theorieën is een aantal factoren te halen die zouden samenhangen met de buurtstatus bij een verhuizing. De belangrijkste zijn opleiding, werk en inkomen, en sociale factoren, zoals het hebben van een partner en kinderen. Voorgaande leidt tot de hypothese dat binnen de groep verhuizers degenen met bepaalde *human capital* en *social capital* kenmerken, zoals werkloosheid, schulden, een laag opleidingsniveau, en het niet hebben van een partner en kinderen, vaker naar een slechte buurt verhuizen dan de verhuizers die deze kenmerken niet hebben. Deze kenmerken zullen de kans op een verhuizing naar een slechte buurt vergroten ten opzichte van de kans op een verhuizing naar een gelijke of betere buurt. Daarnaast zullen zwaardere detentiekennmerken, zoals een langere detentieduur en een detentieverleden, door middel van een groter stigma, de kans vergroten om in een slechtere buurt terecht te komen.

4.2.2 Verhuizingen: afstand

Naast een eventuele verandering van buurtstatus, kan bij een verhuizing ook worden gekeken naar de verhuisde afstand. Individuen kunnen over korte of langere afstand verhuizen. Specifiek met betrekking tot de verhuisde afstand, wordt gesteld dat verschillende *push*- en *pull*-factoren samenhangen met verhuizen over korte afstand en over langere afstand (Wagner & Mulder, 2015; Pendakur & Young, 2013; Feijten & Visser, 2005). *Push*-factoren zijn factoren die een reden zijn om weg te gaan uit de huidige omgeving, terwijl *pull*-factoren positieve factoren van een bepaalde bestemming zijn (Van der Voordt e.a., 2012). Verhuizingen over grote afstand zijn vaker het gevolg van *pull*-factoren in de nieuwe regio, zoals werk (Pendakur & Young, 2013), opleiding (Feijten & Visser, 2005) of het weggaan uit een landelijk gebied naar grotere steden (Wagner & Mulder, 2015) en minder van *push*-factoren. Verhuizen over korte afstand is meestal het gevolg van factoren die gerelateerd zijn aan familie- en woonomstandigheden. Bovendien zijn mensen die over lange afstand verhuizen vaker hoogopgeleid dan mensen die over korte afstand verhuizen, en zijn de lange-afstandsverhuizers met name mensen tussen de

25 en 44 jaar en minder de jongeren of ouderen (Feijten & Visser, 2005). Jongeren die verhuizen omdat zij het ouderlijk huis verlaten doen dit in de meeste gevallen over vrij korte afstand, met een gemiddelde van 9,5 kilometer (Leopold e.a., 2011). Verhuizen over korte afstand is vaak een gevolg van bepaalde levensloopgebeurtenissen, zoals trouwen of kinderen krijgen, als gevolg waarvan het individu zijn huisvestingsomstandigheden daaraan wil aanpassen (Pendakur & Young, 2013). Mensen die getrouwd zijn en kinderen hebben, verhuizen bovendien het minst vaak over lange afstand (Pendakur & Young, 2013). Daarnaast blijven over het algemeen de meeste mensen bij een verhuizing binnen hun eigen gemeente wonen. Slechts een derde verhuist naar een andere gemeente (Feijten & Visser, 2005).

Bovenstaande factoren voor verhuizen over korte of lange afstand kunnen ook toepasbaar zijn op gedetineerden en ex-gedetineerden. Bij een verhuizing heeft de (ex-)gedetineerde een keuze voor de bestemming. De persoon zal hierbij, volgens de rationele keuzetheorie (Cornish & Clarke, 1987), een afweging maken tussen voor- en nadelen van dichtbij of verder weg verhuizen. *Push*- en *pull*-factoren zullen hierbij een rol spelen. Goede sociale bindingen kunnen een *pull*-factor van de huidige omgeving zijn. Wanneer er sprake is van goede sociale bindingen in de omgeving van de ex-gedetineerde, is het aannemelijk dat deze bij een verhuizing ervoor kiest om redelijk in de buurt te blijven, om op deze manier gebruik te kunnen maken van de steun vanuit die omgeving (Lee e.a., 2017). Een *push*-factor kan zijn dat de huidige omgeving als criminogeen wordt gezien. Gedetineerden hebben daar hun niet-conventionele sociale contacten en kunnen er wellicht gemakkelijk aan drugs komen (Morenoff & Harding, 2014). Een deel van de gedetineerden zal zelf het besluit nemen om te stoppen met crimineel gedrag (Farrall e.a., 2010). Een rationeel gevolg van deze keuze is ervoor kiezen te vertrekken uit de eerdere criminogene omgeving (Farrall e.a., 2010) en verder weg verhuizen, omdat dit minder kans geeft om nog met deze omgeving in aanraking te komen. Een andere *push*-factor kan het ervaren stigma in de oude buurt zijn. Zoals eerder beschreven kan dit stigma leiden tot uitsluiting van werkmogelijkheden en positieve sociale contacten, wat voor de ex-gedetineerde een reden kan zijn om te verhuizen naar een omgeving verder weg van de huidige omgeving. Als het ervaren stigma minder zwaar is, zal de ex-gedetineerde waarschijnlijk dichter in de buurt kunnen en willen blijven. Naast dit stigma kan de ex-gedetineerde ook schaamte ervaren over zijn eigen status (Mobley, 2014) en om die reden zelf niet willen terugkeren naar zijn vorige omgeving.

Uit bovenstaande theorieën kunnen wederom een aantal factoren afgeleid worden die samenhangen met de afstand bij een verhuizing, waaronder werk en het hebben van partner en kinderen. De hypothese met betrekking tot afstand is dat binnen de groep verhuizers ex-gedetineerden over relatief grote afstand zullen verhuizen. Verhuizers die over goede sociale bindingen beschikken met bijvoorbeeld partner en ouders zullen over kortere afstand verhuizen dan degenen die zulke bindingen niet hebben. Ook zullen verhuizers met

bepaalde detentiekennmerken, zoals een langere detentiestraf en een zwaarder detentieverleden, een zwaarder stigma ervaren en verder weg verhuizen om aan dit stigma te ontkomen.

4.3 EERDER ONDERZOEK

4.3.1 Buurtstatus

Een aantal studies naar het verband tussen detentie en huisvesting focust op de buurt waar de gedetineerden en ex-gedetineerden bij een verhuizing terecht komen (zie Tabel 4.1a). Opvallend is dat deze studies voor een groot deel gebruik maken van dezelfde vier datasets, die allen afkomstig zijn uit de Verenigde Staten. Massoglia en collega's (2013) stellen dat ex-gedetineerden over het algemeen in slechtere buurten wonen dan de algemene bevolking. Dit blijkt met name uit de studies van het *Returning Home* onderzoek (Solomon e.a., 2004; Visher & Farrell, 2005), waar een groot deel van de ex-gedetineerden in slechts zeven van de 77 buurten van Chicago terecht kwamen. Dit waren alle zeven buurten met een lage sociaaleconomische status (Visher & Farrell, 2005). Ook andere studies vonden dat een groot deel van de ex-gedetineerden in de sociaaleconomisch slechtere buurten woont. Ex-gedetineerden lijken geconcentreerd te zijn in de paar buurten met de laagste sociaaleconomische status (La Vigne e.a., 2004). Dit kwam eveneens naar voren in onderzoek van Hipp en collega's (2010) die gebruik maken van de *California Department of Corrections and Rehabilitation* (CDCR) dataset. Deze ex-gedetineerden kwamen zowel bij een verhuizing direct na detentie als in de periode daarna veelal terecht in buurten met een slechte status.

Bij een aantal studies wordt specifiek naar een eventuele verandering van buurtstatus gekeken. Harding en collega's (2013) toonden met behulp van de *Michigan Department of Corrections* (MDCO) data aan dat ex-gedetineerden bij een verhuizing naar een andere buurt vaak in eenzelfde soort buurt terecht komen. De meerderheid van de ex-gedetineerden woonde na vrijlating in een andere buurt. Toch hadden deze nieuwe buurten voor de meerderheid van de verhuizers eenzelfde sociale status als de buurt voor detentie. Deze ex-gedetineerden ervaren dus geen verbetering of verslechtering van buurtstatus. Ditzelfde blijkt uit de andere studie die van deze dataset gebruik maakt (Lee e.a., 2017). Slechts negen procent van de 3.689 gedetineerden verhuisde naar een buurt met een lagere of hogere status dan de buurt waar ze vandaan kwamen. De rest ging naar een buurt met een gelijke status. (Lee e.a., 2017). Dit komt overeen met het *Returning Home* onderzoek van La Vigne en Parthasarathy (2005) onder 145 ex-gedetineerden, die zij gedurende twee jaar na hun detentie volgden.

Tabel 4.1a. *Eerdere studies naar buurtsituatie bij een verhuizing, tijdens of na detentie*

Auteur(s)	Jaartal	Land	Studie	Cross-sectioneel of longitudinaal	Zelfrapportage of registratiedata	N	Follow-up periode	Resultaten verhuisgedrag	Verklarende factoren voor verhuisgedrag	Conclusie
Harding, Morenoff & Herbert	2013	Verenigde Staten	Michigan Department of Corrections (MDOC) dataset	Longitudinaal	Registratiedata	3221	Twee jaar	Nieuwe buurten hadden voor 60 procent van de verhuizers dezelfde sociale status als de buurt voor detentie.	Etnische afkomst	De meerderheid van de verhuizers ging naar een buurt met een gelijke sociaal economische status als de oude buurt.
Lee, Harding & Morenoff	2017	Verenigde Staten	Michigan Department of Corrections (MDOC) dataset	Longitudinaal	Registratiedata	3689	Twee jaar	Veruit de meeste ex-gedetineerden die verhuisden, doen dit naar een buurt met een gelijke sociaal economische status.	De buurt voor detentie, wonen in een grote stad voor detentie, alcohol- en drugsgebruik, detentieduur, eerdere detentiestrafen en delicttype.	De meerderheid van de verhuizers ging naar een buurt met een gelijke sociaal economische status als de oude buurt.
Hipp, Turner & Jannetta	2010	Verenigde Staten	California Department of Corrections and Rehabilitation (CDCR) dataset	Longitudinaal	Registratiedata	11039	Twee jaar	Ex-gedetineerden kwamen veelal in buurten met een lage sociaal economische status.	Delicttype en detentieduur	Ex-gedetineerden, ook de verhuizers, komen meestal terecht in buurten met een lage sociaal economische status.
La Vigne & Parthasarathy	2005	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	145	Twee jaar	Bijne alle gedetineerden die minstens één keer zijn verhuisd, zijn daarbij naar een andere buurt met een gelijke buurtsituatie verhuisd.	nvt	De meerderheid van de verhuizers ging naar een buurt met een gelijke sociaal economische status als de oude buurt.
La Vigne, Visser & Castro	2004	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	205	Acht maanden	De meerderheid van de ex-gedetineerden woonde in een van de buurten in Chicago met een lage sociaal economische status.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden woonde in een buurt met een lage sociaal economische status.
Solomon, Thomson & Keegan	2004	Verenigde Staten	Returning Home	Cross-sectioneel	Registratiedata	10771	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden (63 procent) kon na vrijlating terecht in zes van de 83 buurten met een lagere sociale status dan gemiddeld.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden woonde in een buurt met een lage sociaal economische status.
Visser & Farrell	2005	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	400	Achttien maanden	Meer dan de helft (54 procent) kwam bij vrijlating terecht in 7 van de 77 buurten met een relatief lage sociaal economische status.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden woonde in een buurt met een lage sociaal economische status.
Masseglia, Firebaugh & Warner	2013	Verenigde Staten	1979 National Longitudinal Survey of Youth (NLSY79)	Longitudinaal	Zelfrapportage & registratiedata	558	Dertig jaar	Autochtone ex-gedetineerden woonden na detentie in een slechtere buurt. Allochtone ex-gedetineerden woonden in eenzelfde soort buurt als voor detentie.	Etniciteit	De meerderheid van de verhuizers ging naar een buurt met een gelijke sociaal economische status als de oude buurt.
Warner	2016	Verenigde Staten	1979 National Longitudinal Survey of Youth (NLSY79)	Longitudinaal	Registratiedata	12686	30 jaar	Een periode in detentie verhoogt de kans op een verhuizing naar een slechtere buurt in vergelijking met een groep respondenten zonder detentieverleden met 60 procent.	Werk-, opleidings- en partnersituatie, etniciteit	Ex-gedetineerden die verhuisden, deden dit vaker naar een slechtere buurt, dan verhuizers binnen de algemene bevolking.

Aan de andere kant laat Warner (2016) met de NLSY79 data zien dat een periode in detentie de kans op een verhuizing naar een slechtere buurt wel vergroot. Hij vergeleek personen die in detentie hadden gezeten met personen zonder detentieverleden en de eerste groep had bij een verhuizing een 60 procent grotere kans om in een slechtere buurt terecht te komen.

Over het algemeen lijken deze studies erop te wijzen dat er sprake is van weinig variatie in buurtstatus bij een verhuizing. Gedetineerden en ex-gedetineerden komen bij een verhuizing naar een andere buurt, vaak terecht in een buurt met een gelijke sociaaleconomische status als de buurt waar ze vandaan kwamen.

Veranderingen in buurtstatus bij een verhuizing kunnen samenhangen met bepaalde kenmerken van de gedetineerden. Geen van de *Returning Home*-studies bekeek de samenhang met gedetineerdenkenmerken. De andere studies toonden aan dat bepaalde kenmerken wel gerelateerd kunnen zijn aan buurtstatus bij een verhuizing. Met name detentieverleden en etniciteit zijn onderzocht in hun samenhang met buurtstatus. Detentienkenmerken lijken daarbij weinig invloed te hebben op de buurt waar een ex-gedetineerde terecht komt. Volgens Hipp en collega's (2010) houdt zowel detentieduur als type gepleegd delict (met uitzondering van zedenmisdrijven; voor zedendelinquenten gelden vaak bepaalde buurtrestricties) geen of weinig verband met de sociaaleconomische status van de buurt na vrijlating.

Massoglia en collega's (2013) stellen dat etnische herkomst belangrijk is bij een eventuele verandering van buurtstatus. Zij vonden een verschil tussen eerdere en latere buurtstatus voor autochtone ex-gedetineerden. Binnen hun gehele onderzoeksgroep van 558 ex-gedetineerden vonden zij bij een verhuizing geen significant verschil tussen de buurtstatussen. Autochtone ex-gedetineerden, echter, verhuisden significant vaker naar een buurt met een lagere sociaaleconomische status. Ex-gedetineerden met een etnische afkomst woonden na vrijlating in eenzelfde soort (slechte) buurt als voor detentie. Deze resultaten lijken erop te wijzen dat autochtone ex-gedetineerden meer te verliezen hebben bij een detentiestraf. Dit wordt ook ondersteund door onderzoek van Harding en collega's (2013), die met andere data eveneens vonden dat autochtone gedetineerden na vrijlating vaker in een buurt met een lagere status wonen, en gedetineerden van etnische afkomst vaker in een buurt met eenzelfde (lage) status als voorafgaand aan detentie.

Ook Warner (2016) toonde aan dat andere kenmerken van de gedetineerden van belang zijn bij de buurtstatus van de nieuwe buurt. Wanneer geen andere kenmerken werden meegenomen in de analyses, hadden respondenten die eerder in detentie hadden gezeten vier keer zoveel kans om naar een slechtere buurt te verhuizen dan respondenten zonder detentieverleden. Als wel gekeken wordt naar de samenhang met andere kenmerken, zoals werk-, opleidings- en partnersituatie, wordt het effect van detentie kleiner, maar blijft bestaan. Daarnaast laten de resultaten van Warner (2016) een vergelijkbaar patroon zien als de studie van Massoglia en collega's (2013), waarbij autochtone ex-

gedetineerden een grotere kans hebben om met een verslechtering van de buurt te maken te krijgen dan ex-gedetineerden met een andere afkomst.

Over het algemeen is er nog weinig kennis over kenmerken van de gedetineerden die een rol kunnen spelen bij hun gedetailleerde verhuispatronen met betrekking tot afstand en buurtstatus. De paar studies die dit wel onderzochten, laten zien dat met name etniciteit een belangrijke rol lijkt te spelen bij het bepalen van het type buurt waar een (ex-)gedetineerde na een verhuizing terecht komt. Het is van belang ook de samenhang van andere kenmerken (zoals kenmerken over de eerdere woonsituatie, detentiekenmerken en persoonlijke kenmerken als het beschikken over werk) te onderzoeken, omdat deze vanuit de eerder beschreven theorieën relevant lijken bij het bepalen van de nieuwe buurt.

4.3.2 Afstand

Naast de onderzoeken naar buurtstatus, bestaat een aantal studies naar het verband tussen detentie en verhuisafstand, waarbij vaak wordt onderzocht of de gedetineerde na vrijlating terugkeert naar dezelfde buurt (dus zeer korte afstand) of niet (zie Tabel 4.1b). Het merendeel van de studies maakt gebruik van de Amerikaanse *Returning Home* data. Weinig onderzoek kijkt specifiek naar de afgelegde afstand in kilometers. Over het algemeen wordt er in de literatuur wel vanuit gegaan dat de meeste gedetineerden bij vrijlating terugkeren naar dezelfde buurt waar ze ook voor detentie woonden (Hipp e.a., 2010; Kirk, 2009; La Vigne & Parthasarathy, 2005). Toch laten veel studies zien dat een substantieel deel van de ex-gedetineerden in een andere buurt terecht komt dan waar ze voorafgaand aan detentie woonden. In meerdere *Returning Home* studies woonde een derde tot meer dan de helft van de gedetineerden na vrijlating in een andere buurt dan voor detentie (La Vigne e.a., 2009; Visher & Farrell, 2005; La Vigne en collega's, 2004; Visher & Courtney, 2007). Redenen hiervoor waren dat ze bijvoorbeeld hun oude huis waren kwijtgeraakt. Een ander deel maakte weloverwogen de beslissing om niet terug te keren naar de oude criminogene omgeving waar ze vandaag kwamen, om op die manier uit de criminaliteit te kunnen blijven (La Vigne e.a., 2009).

In onderzoek van Warner (2015), die gebruik maakte van de NLSY79 data, bleken zelfs de meeste ex-gedetineerden naar een andere buurt te zijn verhuisd. Slechts een derde ging terug naar dezelfde buurt. Ook Harding en collega's (2013) stellen op basis van de MDCO dataset dat resultaten van hun studie tegengesteld zijn aan de verwachting dat de meeste ex-gedetineerden terugkeren naar hun oude buurt. Het merendeel van de 3.221 respondenten in hun onderzoek is naar een andere buurt verhuisd en minder dan een derde keert terug naar een adres op minder dan 0,8 kilometer van zijn oude adres. Voorgaande onderzoeken zijn allen gedaan in de Verenigde Staten.

Tabel 4.1b. Eerdere studies naar afstand bij een verhuizing tijdens of na detentie

Auteur(s)	Jaartal	Land	Studie	Cross-sectional of longitudinaal	Zelfrapportage of registratiedata	N	Follow-up periode	Resultaten verhuisgedrag	Verklarende factoren voor verhuisgedrag	Conclusie
Harding, Morenoff & Hierbert	2013	Verenigde Staten	Michigan Department of Corrections (MDOC) dataset	Longitudinaal	Registratiedata	3221	Twee jaar	Slechts een kwart van de ex-gedetineerden woonde na twee jaar nog binnen ongeveer een kilometer van zijn adres voor detentie.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.
La Vigne & Parthasarathy	2005	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	145	Twee jaar	Driekwart van de ex-gedetineerden die minstens één keer zijn verhuisd, zijn hierbij verhuisd naar een andere buurt.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.
La Vigne, Shollenberger & Debus	2009	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	210	Tien maanden	De meerderheid (66 procent) keerde bij vrijlating terug naar dezelfde buurt als voor detentie.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden die verhuisden, bleven hierbij in dezelfde buurt.
La Vigne, Visher & Castro	2004	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	205	Acht maanden	Bijna de helft (45 procent) van de ex-gedetineerden woonde bij vrijlating in een andere buurt dan voor detentie.	nvt	Een groot deel van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.
Visher & Courtney	2007	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	300	Twaalf maanden	Twaalf maanden na detentie woonde bijna de helft (46 procent) nog in dezelfde buurt als voor detentie.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.
Visher & Farrell	2005	Verenigde Staten	Returning Home	Longitudinaal	Zelfrapportage	400	Achttien maanden	Iets meer dan de helft (54 procent) woonde bij vrijlating in dezelfde buurt als voorafgaand aan detentie.	nvt	Een groot deel van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.
Niven & Olagundoye	2002	Verenigd Koninkrijk	NFO System 3 Social Research	Cross-sectional	Zelfrapportage	2011	nvt	Van alle gedetineerden die aangaven na vrijlating te zijn verhuisd, zou bijna de helft (46 procent) in een andere buurt gaan wonen.	nvt	Een groot deel van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.
Wamer	2015	Verenigde Staten	1979 National Longitudinal Survey of Youth (NLSY79)	Longitudinaal	Registratiedata	591	29 jaar	Slechts een derde van de gedetineerden keerde na vrijlating terug naar dezelfde buurt als voorafgaand aan detentie.	nvt	De meerderheid van de ex-gedetineerden die verhuisden, gingen hierbij naar een andere buurt.

Eén studie uit het Verenigd Koninkrijk toont aan dat bijna de helft van de gedetineerden (46 procent) bij vrijlating niet terug zou keren naar dezelfde buurt als voor detentie (Niven & Olagundoye, 2002). Dit onderzoek is echter cross-sectioneel van aard, waardoor dit percentage is gebaseerd op verwachtingen van gedetineerden tijdens detentie.

Weinig onderzoek kijkt daarnaast naar de specifieke afstand in kilometers die een gedetineerde aflegt bij een verhuizing. Enkele onderzoeken geven wel het beeld dat een verhuizing naar een andere buurt vaak over niet al te grote afstand gebeurt. In het onderzoek van Harding en collega's (2013) woonde meer dan de helft van de 3.221 ex-gedetineerden na vrijlating ruim drie kilometer van hun adres voorafgaand aan detentie en meer dan eenderde woonde ruim acht kilometer verder (Harding e.a., 2013). La Vigne en Parthasarathy (2005) vonden dat driekwart van de 145 ex-gedetineerden in hun onderzoek naar een andere buurt was verhuisd. De gemiddelde afstand tussen het eerste en laatste adres was hierbij ongeveer 4,5 km.

Voorgaande onderzoeken tonen wisselende resultaten en geven nog geen eenduidig beeld van deze kenmerken van verhuizingen bij ex-gedetineerden. Toch laten de resultaten wel zien dat er niet vanuit gegaan kan worden dat gedetineerden na vrijlating meestal terugkeren naar dezelfde buurt als waar zij vandaan kwamen. Daarnaast zijn alle onderzoekend beschrijvend van aard en wordt niet gekeken naar andere factoren die de kans op een verhuizing over een bepaalde afstand kunnen beïnvloeden. In het huidige onderzoek zal wel samenhang met andere kenmerken, die op basis van de theoretische verklaringen relevant zijn, worden bekeken. Specifiek gaat het dan om factoren als het hebben van werk, kinderen of een partner.

Tot slot zijn bijna alle eerdere studies naar afstand en buurtstatus afkomstig uit de Verenigde Staten. De woningmarkt daar, buurten en afstanden waarover verhuisd wordt, verschillen van de Nederlandse huizenmarkt en de bijvoorbeeld relatief kleinere afstanden waar Nederland mee te maken heeft. Dit maakt het extra van belang dat ook onderzoek in Nederland wordt verricht naar deze aspecten, zodat de resultaten beter toepasbaar zijn in de Nederlandse situatie.

4.4 METHODEN

Voor dit onderzoek is gebruikt gemaakt van alle respondenten binnen het Prison Project, een landelijke en longitudinale studie naar de bedoelde en onbedoelde gevolgen van detentie (Dirkzwager e.a., 2018), die minstens één keer zijn verhuisd. Dit is een groep van 240 (ex-)gedetineerden. Voor het Prison Project zijn tussen oktober 2010 en maart 2011 in een Huis van Bewaring ingestroomde mannen gevraagd te participeren aan het onderzoek. Voorwaarden daarbij waren dat zij in Nederland waren geboren, tussen de 18 en 65 jaar oud waren, en geen zware psychologische problemen hadden. Dit leidde

tot 2.841 gedetineerden, die zijn gevraagd mee te werken, waarvan er 1.904 (67 procent) daadwerkelijk meededen aan een individueel interview en een vragenlijst invulden. De interviews zijn gehouden drie weken na instroom in detentie. Daaraan voorafgaand hebben de gedetineerden een *informed consent*-formulier ondertekend. Zij ontvingen voor deelname geen beloning.

Met de gedetineerden is zes maanden na hun vrijlating getracht opnieuw in contact te komen voor het follow-up interview. Achttien procent van de 1.799 gedetineerden die inmiddels vrij waren, was echter onvindbaar en van de wel gevonden personen kon vijf procent niet gevraagd worden om opnieuw te participeren vanwege zware psychologische problemen, emigratie of overlijden. De resterende 1.407 ex-gedeteneerden zijn benaderd met de vraag om deel te nemen aan het follow-up interview. Hiervan participeerde 946 (67 procent). Zij ontvingen hiervoor een cadeaubon van tien euro.

Van de 946 respondenten die ook zes maanden na vrijlating aan het interview deelnamen, gaven er 25 geen toestemming om geregistreerde data over hen te verzamelen. Daarnaast hadden 54 respondent een of meerdere relevante vragen uit het interview niet beantwoord. Deze respondenten konden daarom niet verder worden meegenomen in de analyses. In de huidige studie gaat het bovendien om het in kaart brengen van verhuispatronen van de gedetineerden en ex-gedeteneerden. Daarom worden alleen die respondenten meegenomen die op alle meetmomenten over huisvesting beschikten en minstens één keer tijdens de onderzoeksperiode zijn verhuisd. De uiteindelijke onderzoeksgroep bestaat daarom uit 240 respondenten.

4.4.1 Verhuizen

Voor alle respondenten zijn de officieel geregistreerde adressen uit de gemeentelijke Basisregistratie Personen (BRP) verzameld. Op deze manier is voor elke respondent op de verschillende meetmomenten, voor detentie, één maand en zes maanden na vrijlating, zijn adres bekend en kan worden bekeken of hij tussen deze meetmomenten wel of niet is verhuisd.

Respondenten hebben zelf tijdens de interviews ook aangegeven wat hun woonsituatie was op de verschillende meetmomenten, bijvoorbeeld dakloos, wonend in een eigen huis of inwonend bij ouders (Zie hoofdstuk 1). Naar de exacte adressen is niet gevraagd. Deze zijn daarom uit de geregistreerde data gehaald. Vervolgens is voor de respondenten die op alle drie de meetmomenten huisvesting hadden ($N=587$), verhuisgedrag gemeten door de officieel geregistreerde adressen op de meetmomenten met elkaar te vergelijken. Van deze groep zijn 240 respondenten minstens één keer verhuisd tijdens de onderzoeksperiode.

Afstand

Daarnaast wordt bekeken of gedetineerden die verhuisd zijn, in dezelfde buurt blijven wonen na vrijlating. Dit is bepaald aan de hand van de geregistreerde postcodes. Een verhuizing binnen hetzelfde postcodegebied van vier cijfers geldt als een verhuizing binnen dezelfde buurt. Daarnaast is nog de exacte afstand tussen twee adressen bij een verhuizing bepaald. Dit is eveneens gedaan aan de hand van de postcodes en het aantal kilometer tussen deze twee postcodegebieden. Vervolgens zijn de verhuizingen onderverdeeld in twee categorieën, dichtbij en ver weg. Verhuizingen die plaatsvinden over een afstand van maximaal 15 kilometer gelden als verhuizingen dichtbij. Verhuizingen over een afstand van meer dan 15 kilometer vallen in de categorie ver weg. Er is gekozen voor de grens van 15 kilometer, omdat dit in het midden ligt van de gemiddelde verhuisafstand in Nederland (17 kilometer, zie Van Rooyen, 2018) en de afstand waarbinnen de meerderheid van de verhuizingen in Nederland plaatsvindt (tot 15 kilometer, zie Feijten & Visser, 2005).

Buurtstatus

Voor respondenten die naar een andere buurt zijn verhuisd, is vervolgens ook gekeken of zij naar een sociaaleconomisch betere, gelijke of slechtere buurt verhuisden. De sociaaleconomische status van de buurt wordt afgeleid van de statusscores die het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) toekent aan alle buurten in Nederland. Deze score is gebaseerd op het opleidingsniveau, het inkomen en de positie op de arbeidsmarkt van de bewoners. Hierbij geldt dat hoe hoger de score is, hoe hoger de sociale status van de buurt. Postcodegebied met minder dan 100 inwoners krijgen geen statusscore toebedeeld. De vier respondenten die in zo'n gebied woonden, kregen de gemiddelde score van de onderzoeksgroep. De statusscores lopen van -6.07 tot 2.81, met -0.67, -0.59 en -0.65 als gemiddelde score van respectievelijk de woonsituatie voor detentie, en één en zes maanden na vrijlating. Het gemiddelde voor Nederland is nul, dus respondenten die in een buurt woonden met een status lager dan nul, woonden in een buurt met een lage status (0). Respondenten die in een buurt woonden met een status hoger dan nul, woonden in een buurt met een hoge status (1). Ruim de helft van de gedetineerden (60 procent) woonde voorafgaand aan detentie in een buurt met een lage status. De statusscores voor en na een verhuizing worden met elkaar vergeleken om te bepalen of een respondent in een betere, gelijke of slechtere buurt terecht is gekomen. Wanneer de statusscore van de nieuwe buurt meer dan één punt lager is dan van de oude buurt, is sprake van een verslechtering. Andersom geldt dat er een verbetering van buurtstatus is, als de status van de nieuwe buurt meer dan één punt hoger is dan van de oude buurt. De oude en nieuwe buurt hebben een gelijke sociaaleconomische status als deze minder dan één punt van elkaar verschillen.

4.4.2 Controlevariabelen

Verschillen in de kenmerken van een verhuizing kunnen mede ontstaan door verschillen in individuele kenmerken van de gedetineerden. Ex-gedetineerden die na vrijlating weer teruggaan naar hun eigen buurt kunnen bijvoorbeeld verschillende kenmerken hebben dan ex-gedetineerden die naar een andere buurt verhuizen (Kirk, 2009). Ook Massoglia en collega's (2013) benadrukken het belang van het meenemen van kenmerken voorafgaand aan detentie bij het onderzoek naar woonsituaties na vrijlating.

Tabel 4.2. Beschrijvende statistiek voor de respondenten die minstens één keer zijn verhuisd (N=240)

	Minstens één keer verhuisd tussen de drie meetmomenten
	%
<i>Woonkenmerken voor detentie</i>	
Woning: alleen	28
Woning: met partner/kind	30
Woning: met ouders	19
Woning: met anderen	15
Eigenaar woning: respondent	44
Tevreden met woning	66
Buurtstatus: laag	60
G4	15
Verhuisd naar instelling	25
<i>Detentiekennmerken</i>	
Hulp mmd bij woning: nodig	63
Hulp mmd bij woning: hulp niet gekregen	55
Eerdere detentie	39
Detentieduur: lang (4 maanden en langer)	64
Delicttype: vermogens	22
<i>Persoonlijke kenmerken</i>	
Partner	39
Kind	46
Werk	44
Schulden	63
Opleidingsniveau: hoog	38
Problemen door alcoholgebruik	19
Problemen door drugsgebruik	28
Etniciteit: autochtoon	72
Leeftijd: 18-24	36
Leeftijd: 25-39	40
Leeftijd: 40-65	24

Daarom worden drie categorieën kenmerken meegenomen in de huidige studie: kenmerken gerelateerd aan de woonsituatie voor detentie, detentiekennmerken, en persoonlijke kenmerken (zie Tabel 4.2 voor percentages en gemiddelden van deze kenmerken).

Woonkenmerken

Als kenmerk van de woonsituatie voor detentie wordt als eerste gekeken met wie de respondent samenwoonde. Respondenten hebben bij het interview tijdens detentie aangegeven of zij alleen woonden, samenwoonden met partner en/of kind, samenwoonden met hun ouders of met anderen samenwoonden. Ook gaven zij aan of zijzelf de eigenaar van hun woning waren, en of zij tevreden waren met hun woning. Als controlevariabele wordt tevens de buurtstatus van de buurt waar de respondenten voorafgaand aan detentie woonden, meegenomen. Ook is gekeken of respondenten voor detentie in een van de vier grote steden woonden (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag). Tot slot is een variabele meegenomen die aangeeft of de respondent bij een verhuizing naar een instelling is gegaan, omdat de keuze van de nieuwe locatie dan niet helemaal bij de respondent zal liggen. Respondenten die opnieuw gedetineerd zijn geraakt, zijn in deze analyses niet meegenomen.

Detentiekennmerken

Ten eerste gaan twee kenmerken in op geboden hulp tijdens detentie bij huisvesting. Gedetineerden hebben aangegeven of zij hulp wensten te ontvangen en vervolgens of zij deze hulp ook daadwerkelijk hebben gekregen. Vervolgens is uit het registratiesysteem OBJD (Onderzoek- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie) informatie verkregen over het detentieverleden van de respondenten. Deze variabele geeft aan of de respondenten gedurende de laatste vijf jaar eerder in detentie heeft gezeten. Met behulp van het registratiesysteem TULP van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is de detentieduur bepaald. De helft van de gedetineerden had een straf korter dan vier maanden en de andere helft een straf langer dan vier maanden. Tot slot is er een variabele die aangeeft of de gedetineerde tijdens het onderzoek in detentie zat voor een vermogensdelict of een gewelds- of ander type delict. Deze informatie is eveneens gehaald uit de OBJD.

Persoonlijke kenmerken

Ook bepaalde persoonlijke kenmerken kunnen van invloed zijn op verhuispatronen. Daarom wordt informatie meegenomen over partner, kinderen, werk, schulden en opleidingsniveau van de respondenten. Zij hebben tijdens detentie aangegeven of zij op het moment van instroom een partner en een of meer kinderen hadden. Daarnaast gaven zij informatie over hun werk- en schulden-situatie en opleidingsniveau. Middelengebruik wordt eveneens meegenomen, omdat dit een reden voor een verhuizing kan geven (Niven & Olagundoye, 2002). In de huidige studie is aan de respondenten gevraagd of zij gedurende

twalf maanden voor instroom in detentie problemen ondervonden van hun alcohol- of drugsgebruik. Tot slot wordt gekeken naar etniciteit en leeftijd. Als beide ouders van de respondent in Nederland zijn geboren, wordt hij gezien als autochtoon (CBS, 2000). De informatie over geboorteland van de ouders komt uit de Basisregistratie Personen. Leeftijd, tot slot, geeft de leeftijd van de respondenten weer op het moment van instroom in detentie en wordt berekend met de geboortedatum en de datum van instroom in detentie.

Tabel 4.3. Kenmerken 'afstand' en 'buurtstatus' bij verhuizingen tussen de meetmomenten (N=240)

	Voor detentie -> één maand na detentie		Eén maand -> zes maanden na detentie		Voor detentie -> zes maanden na detentie	
	N	%	N	%	N	%
<i>Afstand</i>						
Zelfde buurt	16	8	13	13	24	10
Andere buurt, korte afstand (15 km of minder)	73	38	49	48	94	39
Andere buurt, lange afstand (>15 km)	105	54	40	39	122	51
Totaal = iedereen die is verhuisd	194	100	102	100	240	100
<i>Buurt</i>						
Lagere status	33	19	20	22	45	20
Gelijke status	93	52	53	60	117	54
Hogere status	52	29	16	18	54	26
Totaal = iedereen die naar een andere buurt is verhuisd	178	100	89	100	216	100

4.5 RESULTATEN

4.5.1 Kenmerken van verhuizingen, afstand en buurtstatus, in kaart gebracht

De eerste twee onderzoeksvragen van deze studie beogen antwoord te geven op de vragen hoe de verhuispatronen met betrekking tot buurtstatus en afstand van de 240 gedetineerden en ex-gedetineerden die minstens één keer zijn verhuisd tijdens de onderzoeksperiode eruit zien van voor tot direct na detentie en gedurende het halfjaar na vrijlating. In Tabel 4.3 wordt als eerste voor de verschillende periodes tijdens en na detentie beschreven over welke afstand (ex-)gedetineerden verhuisden. Tijdens detentie zijn 194 respondenten verhuisd en in de periode na vrijlating zijn dit er 102. Gecombineerd over de gehele onderzoeksperiode zijn 240 respondenten verhuisd. Wat als eerst opvalt is dat tijdens de eerste periode van voor tot direct na detentie slechts acht procent van de verhuizers terugkeert naar dezelfde buurt als voorafgaand aan detentie. Het overgrote deel verhuisde naar een andere buurt, waarbij iets meer dan een derde (38 procent) dit over korte afstand van 15 kilometer of minder doet.

Meer dan de helft van alle verhuizers (54 procent) is over lange afstand verhuisd, dus over meer dan 15 kilometer van hun eerdere woonplaats. Gedurende het halfjaar na vrijlating blijft van alle verhuizers dertien procent in hun eigen buurt wonen. Verder verhuizen relatief meer ex-gedetineerden (48 procent) over een afstand van maximaal 15 kilometer, terwijl juist relatief minder (39 procent) over lange afstand verhuizen.

	Voor detentie		Eén maand na detentie				Zes maanden na detentie				
	N		N	%	Gemiddelde verandering buurtstatus	Gemiddeld aantal kilometer verhuisd	N	%	Gemiddelde verandering buurtstatus	Gemiddeld aantal kilometer verhuisd	
Woning 1	587	→ Woning 1	393	67	nvt	nvt	→ Woning 1	347	59	nvt	nvt
		→ Woning 2	194	33	0,15	44	→ Woning 2	46	8	0,03	28
Woning 2		→ Woning 2	138	23	nvt	nvt	→ Woning 2	138	23	nvt	nvt
		→ Woning 3	56	10	-0,19	27	→ Woning 3	56	10	-0,19	27

Figuur 4.1. Verhuispatronen 'afstand' en 'buurtstatus'

Over de gehele periode van voor detentie tot zes maanden na vrijlating blijft slechts tien procent van de verhuizers in dezelfde buurt. Dit spreekt eerdere literatuur tegen, waar ervan uitgegaan wordt dat de meeste gedetineerden na vrijlating in dezelfde buurt blijven (Hipp e.a., 2010; Kirk, 2009; La Vigne & Parthasarathy, 2005). Verder verhuisde 39 procent over korte afstand, terwijl de helft (52 procent) over langere afstand van meer dan 15 kilometer verhuisde.

Daarnaast ging ongeveer de helft van de gedetineerden die in de eerste periode naar een andere buurt verhuisden naar een buurt met een sociaaleconomische status die gelijk was aan de buurt waar zij vandaan kwamen (dus een nieuwe status die minder dan één punt verschilde, zowel naar boven als naar beneden, van de oude status). De andere helft verhuisde naar een buurt met een lagere of juist hogere status. Negentien procent kwam bij een verhuizing terecht in een sociaaleconomisch slechtere buurt, terwijl bijna een derde (29 procent) in een betere buurt ging wonen. In het halfjaar na vrijlating is het aandeel dat in een buurt met een gelijke status gaat wonen iets groter (60 procent), terwijl relatief meer ex-gedetineerden (22 procent) naar een slechtere buurt verhuizen dan in de periode tijdens detentie. Aan de andere kant is het aandeel dat naar een betere buurt gaat (18 procent) juist kleiner dan in de periode tijdens detentie. Over de gehele periode van voor detentie naar zes maanden na vrijlating gaat ook ruim de helft (54 procent) naar een gelijksoortige buurt, terwijl respectievelijk 20 en 26 procent naar een slechtere of betere buurt gaan. In alle drie de periodes gaat de helft of ruim de helft van de (ex-)gedetineerden bij een verhuizing naar een andere buurt in een buurt wonen met een gelijke sociaaleconomische status.

Figuur 4.1 toont vervolgens de verhuispatronen over de gehele onderzoeksperiode gecombineerd. Daaruit blijkt dat de respondenten die tijdens detentie verhuizen, gemiddeld 44 kilometer van hun oude woonplek vandaan gaan wonen. De gemiddelde verandering van buurtstatus is hierbij 0,15. Er is dus sprake van buurten met overwegend gelijke sociale statussen, met een lichte verbetering. Dit komt overeen met de vorige tabel, waar duidelijk werd dat meer dan de helft van de verhuizers naar een buurt gaat die vergelijkbaar is met de oude buurt op sociaaleconomische status. Ex-gedetineerden die tijdens detentie niet zijn verhuisd, maar in het halfjaar na vrijlating wel, bleven bij een verhuizing ook in een relatief gelijke buurt. Zij legden hierbij gemiddeld 28 kilometer af, dus een stuk minder dan bij de verhuizingen tijdens detentie. De respondenten die zowel tijdens als na detentie zijn verhuisd, gingen er bij de verhuizing na vrijlating gemiddeld iets op achteruit in buurtstatus (-0,19) en verhuisden over een gemiddelde afstand van 27 kilometer. Met name de respondenten die meerdere keren verhuizen, komen zes maanden na vrijlating in de slechtere buurten terecht. In Bijlagen 4a en 4b zijn de verhuispatronen in nog meer detail weergegeven. In Bijlage 4b is bijvoorbeeld te zien dat respondenten die tijdens detentie over lange afstand zijn verhuisd, het vaakst tijdens het halfjaar na vrijlating weer verhuizen, en dan wederom het vaakst over een afstand van meer dan 15 kilometer.²

4.5.2 Samenhang buurtstatus bij een verhuizing en kenmerken van gedetineerden

De derde onderzoeksvraag gaat vervolgens in op de kenmerken van de gedetineerden die mogelijk een rol spelen bij hun gedetailleerde verhuispatronen. Met de verandering in buurtstatus als afhankelijke variabele zijn meerdere multinominale regressieanalyses gedaan voor de verschillende meetperioden, waarbij telkens de groep respondenten die binnen hun eigen buurt zijn verhuisd of zijn verhuisd naar een buurt met een gelijke sociaaleconomische status als de oude buurt als referentiecategorie zijn meegenomen. Tabel 4.4 laat de resultaten zien van de regressieanalyse naar het verhuispatroon 'buurtstatus' bij een verhuizing tussen de woonsituatie voor detentie en direct na vrijlating, tussen één en zes maanden en vrijlating en over de gehele periode van voor detentie tot zes maanden na vrijlating. Hierbij is gekeken welke kenmerken van de verhuizers een rol spelen bij een verhuizing naar een buurt met een lagere of hogere sociaaleconomische status.

Enkele van de woonkenmerken voorafgaand aan detentie zijn significant gerelateerd aan de nieuwe buurt bij een verhuizing. Met name de status van de buurt waar de respondent voorafgaand aan detentie woonde, is bepalend

2 Er zijn vijf gedetineerden die (minstens) twee keer zijn verhuisd, maar daarbij bij de laatste verhuizing terug zijn gegaan naar hun adres van voor detentie.

voor de latere buurt. Wanneer een respondent voor detentie in een buurt met een hoge status woonde, heeft hij juist een grotere kans om te verhuizen naar een slechtere buurt en een kleinere kans om erop vooruit te gaan in buurtstatus. Dit komt overeen met eerder onderzoek dat liet zien dat degenen die voor detentie in de betere buurten woonden, het meest te verliezen hebben en er het vaakst op achteruit gaan in buurtstatus (Warner, 2016; Harding e.a., 2013). Wanneer iemand al voor detentie in een goede buurt woonde, is het uiteraard moeilijker om er verder op vooruit te gaan dan wanneer de gedetineerde eerst in een slechtere buurt woonde.

Tabel 4.4. Regressieanalyse huursluis bij een verhuizing (ref = verhuisd binnen dezelfde buurt of naar een buurt met een gelijk status)

	Voor detentie -> één maand na detentie (N=194)			Eén maand na detentie -> zes maanden na detentie (N=102)			Voor detentie -> zes maanden na detentie (N=240)									
	Verhuisd naar buurt met hogere status			Verhuisd naar buurt met hogere status			Verhuisd naar buurt met hogere status									
	B	SE		B	SE		B	SE								
Wonenkenmerken																
Woning: alken	1,56	0,89	ref	0,63	0,67	ref	-0,90	1,38	0,97	0,72	0,96	0,63				
Woning met partner/kind	-1,33	1,00	ref	-0,69	0,77	ref	-0,27	1,24	0,82	0,24	0,82	-0,23	0,72			
Woning met ouders	-0,21	0,82	ref	-0,82	0,70	ref	-1,08	1,11	0,68	1,81	0,10	0,67	-0,92	0,76		
Woning met anderen	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref			
Eigenaar woning: respondent	-0,57	0,66	ref	-0,42	0,55	ref	0,83	1,00	1,68	1,50	-0,42	0,54	-0,43	0,52		
Tevreden met woning	0,52	0,63	ref	0,60	0,49	ref	2,00	0,90	4,11	1,80	*	0,48	0,47	0,47		
Buurtstatus: hoog	1,53	0,60	*	-2,58	0,69	***	1,59	0,81	*	-1,04	1,61	1,84	0,47	***		
G4	1,57	0,67	*	0,96	0,61	ref	0,49	1,21	0,63	1,59	1,77	0,58	**	0,84	0,56	
Verhuisd naar instelling	0,03	0,63	ref	0,40	0,48	ref	2,03	0,98	*	3,11	1,43	*	1,28	0,51	*	
Detentiekenmerken																
Hulp nmd bij woning: nodig	0,80	1,18	ref	-0,62	0,84	ref	2,12	1,59	2,99	2,46	1,38	0,79	-0,99	0,82		
Hulp nmd bij woning: hulp niet gekregen	0,43	1,08	ref	-0,13	0,81	ref	0,40	1,47	-3,71	2,49	0,00	0,72	-0,44	0,81		
Eerdere detentie	-0,60	0,63	ref	0,04	0,47	ref	-0,08	0,79	2,83	1,32	*	-0,31	0,47	-0,13	0,44	
Detentieduur: lang (4 maanden en langer)	-1,21	0,59	*	0,33	0,50	ref	-1,65	0,89	0,22	1,13	0,47	-0,81	0,47	0,63	0,46	
Delicttype: vermogens	1,83	0,67	**	0,60	0,54	ref	-0,23	0,97	3,13	1,46	*	1,16	0,54	*	1,16	0,50
Persoonlijke kenmerken																
Partner	0,99	0,69	ref	0,55	0,57	ref	-0,18	0,92	3,01	1,57	0,57	0,56	0,83	0,53		
Kind	0,51	0,68	ref	0,28	0,52	ref	-0,27	0,95	0,61	1,50	-0,57	0,52	0,18	0,47		
Werk	1,24	0,58	*	0,52	0,44	ref	1,02	0,80	2,68	1,22	*	0,37	0,46	0,48	0,42	
Schulden	1,06	0,58	*	0,59	0,47	ref	-1,26	0,92	3,64	1,85	0,45	0,46	1,13	0,46	*	
Opleidingsniveau: hoog	1,30	0,56	*	0,43	0,45	ref	-0,51	0,89	3,18	1,55	*	0,22	0,44	0,16	0,41	
Problemen door alcoholgebruik	-0,44	0,77	ref	0,14	0,49	ref	1,13	1,01	3,43	1,40	*	-0,22	0,58	0,49	0,47	
Problemen door drugsgebruik	0,23	0,65	ref	0,51	0,50	ref	0,26	0,79	-1,46	1,54	-0,11	0,51	0,10	0,48		
Etniciteit: autochtoon	-0,33	0,62	ref	-0,04	0,51	ref	-1,22	0,83	-2,54	1,59	-0,69	0,50	-0,24	0,47		
Leeftijd: 18-24	0,70	0,70	ref	-0,23	0,53	ref	0,50	0,91	4,25	1,65	*	-0,30	0,54	-0,29	0,49	
Leeftijd: 25-39	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref	ref		
Leeftijd: 40-65	-0,48	0,69	ref	-1,26	0,65	ref	-0,42	1,07	1,59	1,91	0,01	0,54	-0,57	0,57		
Pseudo R ²	.49			.63			.47									

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Tevredenheid met de woning voor detentie vergroot tegen de verwachting in de kans op een buurt met een andere status dan de eerdere buurt. Voorafgaand aan detentie in een van de vier grote steden wonen, leidt tot een grotere kans om naar een slechtere buurt te verhuizen tijdens detentie en over de gehele periode van voor detentie tot zes maanden na vrijlating. Verhuisd zijn naar een instelling vergroot na vrijlating eveneens de kans om in een buurt terecht te komen met een andere (zowel lager als hoger) status dan de buurt waar de ex-gedetineerde vandaan kwam. Dit is logisch, omdat bij een verhuizing naar een instelling de ex-gedetineerde minder keus zal hebben voor een specifieke buurt. Over de gehele periode hangt een verhuizing naar een instelling samen met het terechtkomen in een slechtere buurt.

Drie van de onderzochte detentiekenmerken hangen in de verschillende perioden samen met het verhuispatroon 'buurtstatus' van de (ex-)gedetineerden. Respondenten met een langere detentieduur verhuizen tijdens detentie minder vaak naar een slechtere buurt. Wellicht omdat de gedetineerden tijdens detentie worden geholpen of geadviseerd door medewerkers van de Penitentiaire Inrichting. Het type delict dat de respondent heeft gepleegd hangt op verschillende manieren samen met de buurtstatus. Bij een verhuizing tijdens detentie hebben daders van een vermogensdelict meer kans op een verhuizing naar een buurt met een lagere status, terwijl zij bij een verhuizing na vrijlating juist meer kans hebben naar een betere buurt te gaan. Over de gehele periode verhuisden respondenten die een vermogensdelict hebben gepleegd vaker naar een buurt met een andere status dan de buurt waar zij vandaan kwamen. Het hebben van een detentieverleden geeft, tot slot, tegen de verwachting in na vrijlating een grotere kans op een betere buurt. Hier kan wellicht meespelen dat deze respondenten door hun detentieverleden al in een slechte buurt woonden voorafgaand aan de huidige detentieperiode, en daarom juist meer kans hebben om naar een relatief betere buurt te gaan.

Van de persoonlijke kenmerken hangen de factoren die samenhangen met sociale bindingen, namelijk het hebben van een partner of een kind, niet samen met een verandering in buurtstatus. Respondenten die voorafgaand aan detentie werk hadden en gedetineerden met een hoog opleidingsniveau, verhuizen tijdens detentie vaker naar een slechtere buurt dan naar een gelijke buurt. Dit zou kunnen samenhangen met verlies van *human capital* tijdens detentie. Deze respondenten woonden voorafgaand aan detentie in betere buurt, maar kunnen hier niet blijven vanwege bijvoorbeeld verlies van werk. Bij een verhuizing na vrijlating gaan zij juist weer vaker naar een betere buurt.

Tabel 4.5. Regressieanalyse afstand bij een verhuizing (ref = verhuisd over 15 km of minder)

	Voor detentie -> één maand na detentie (N=194)		Eén maand na detentie -> zes maanden na detentie (N=102)		Voor detentie -> zes maanden na detentie (N=240)				
	Verhuisd over een afstand van meer dan 15 km		Verhuisd over een afstand van meer dan 15 km		Verhuisd over een afstand van meer dan 15 km				
	B	SE	B	SE	B	SE			
<i>Woonkenmerken</i>									
Woning: alleen	-0,53	0,57	0,28	1,00	-0,12	0,49			
Woning: met partner/kind	-0,56	0,64	1,59	1,05	0,16	0,54			
Woning: met ouders	-1,40	0,60	*	0,53	0,89	-0,23	0,49		
Woning: met anderen	ref	ref	ref	ref	ref	ref			
Eigenaar woning: respondent	-0,59	0,45	-0,21	0,77	-0,55	0,38			
Tevreden met woning	0,79	0,41	-0,66	0,65	0,15	0,34			
Buurtstatus: hoog	-0,15	0,37	-0,31	0,63	-0,09	0,31			
G4	-0,26	0,49	0,86	0,81	0,28	0,42			
Verhuisd naar instelling	1,68	0,45	***	1,64	0,68	*	1,33	0,39	**
<i>Detentiekenmerken</i>									
Hulp mmd bij woning: nodig	-0,98	0,66	-2,61	1,59	-1,03	0,59			
Hulp mmd bij woning: hulp niet gekregen	0,74	0,61	3,10	1,61	0,97	0,56			
Eerdere detentie	0,35	0,40	0,05	0,61	0,50	0,34			
Detentieduur: lang (4 maanden en langer)	0,16	0,40	-1,07	0,64	0,01	0,32			
Delicttype: vermogens	0,13	0,46	1,07	0,70	0,03	0,39			
<i>Persoonlijke kenmerken</i>									
Partner	-0,12	0,48	-1,45	0,76	-0,32	0,39			
Kind	0,48	0,42	-0,99	0,77	0,37	0,35			
Werk	1,04	0,38	**	0,88	0,61	0,55	0,32		
Schulden	0,67	0,38	-1,09	0,70	0,32	0,32			
Opleidingsniveau: hoog	0,33	0,37	-0,33	0,61	0,14	0,31			
Problemen door alcoholgebruik	0,57	0,45	1,16	0,78	0,01	0,38			
Problemen door drugsgebruik	0,04	0,44	0,96	0,64	0,14	0,36			
Etniciteit: autochtoon	0,90	0,42	*	0,58	0,64	0,96	0,36	**	
Leeftijd: 18-24	0,07	0,45	1,02	0,72	0,27	0,38			
Leeftijd: 25-39	ref	ref	ref	ref	ref	ref			
Leeftijd: 40-65	-0,41	0,46	1,15	0,79	-0,16	0,39			
Pseudo R ²	.30		.40		.21				

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Gedetineerden met schulden voor detentie verhuizen ook vaker, over de gehele periode, naar een betere buurt. Problemen met alcoholgebruik voor detentie vergroot na vrijlating ook de kans op een verhuizing naar een betere buurt. Deze laatste twee resultaten zijn eveneens tegengesteld aan de verwachting, met name het hebben van schulden omdat dit duidt op minder *human capital*. Tot slot geeft een lagere leeftijd voor degenen die na vrijlating verhuizen een grotere kans op een verhuizing naar een betere buurt, wat kan samenhangen met het inwonen bij ouders.

Wanneer verhuizingen tijdens detentie vergeleken worden met verhuizingen na vrijlating valt op dat de buurtstatus voorafgaand aan detentie het enige kenmerk is dat in beide periodes op dezelfde manier samenhangt met een verandering in buurtstatus. Een hoge buurtstatus voor detentie vergroot zowel bij een verhuizing tijdens als na detentie de kans om in een buurt met een

lagere status terecht te komen. Bij een verhuizing tijdens detentie verkleint een hoge buurtstatus voor detentie bovendien de kans op een hogere buurtstatus na vrijlating. De resultaten van de overige kenmerken verschillen per periode, tijdens of na detentie. Zo is tevredenheid met de woning voor detentie wel gerelateerd aan een verandering in buurtstatus bij een verhuizing na vrijlating, maar niet bij een verhuizing tijdens detentie. Verhuizing naar een instelling geeft na vrijlating meer kans om een verandering van buurtstatus mee te maken, dan tijdens detentie. Ook de detentiekennmerken en persoonlijke kenmerken hangen op verschillende manieren samen met veranderingen in buurtstatus tijdens en na detentie. Dit onderstreept het belang van inzicht in verhuizingen tijdens deze verschillende periodes.

4.5.3 Samenhang afstand bij een verhuizing en kenmerken van gedetineerden

Vervolgens zijn logistische regressieanalyse gedaan met betrekking tot de verhuisde afstand. De afhankelijke categorie bestaat hierbij uit twee categorieën, 'verhuisd over een afstand van 15 kilometer of minder' en 'verhuisd over een afstand van meer dan 15 kilometer'. De resultaten voor de verschillende periodes zijn te zien in Tabel 4.5.

In de tabel is te zien dat gedetineerden die voorafgaand aan detentie bij hun ouders inwoonden minder vaak ver weg verhuisden. Gedetineerden die bij hun ouders woonden, verhuisden vaker over korte dan over lange afstand. Daarnaast speelt het verhuizen naar een instelling een grote rol bij de verhuisde afstand. In alle drie de periodes zijn de respondenten die naar een instelling zijn verhuisd over grotere afstand verhuisd dan degenen die niet naar een instelling zijn gegaan. Dit lijkt logisch omdat zulke instellingen veelal niet direct in de buurt zullen zijn waar de respondent al woont.

Geen van de detentiekennmerken speelt een rol bij dichtbij of ver weg verhuizen. Van de persoonlijke kenmerken, tot slot, spelen ook hier de kenmerken die gerelateerd zijn aan sociale bindingen, het hebben van een partner en kind, geen rol bij de verhuisde afstand. Wel verhuisden gedetineerden die voor detentie over werk beschikten, vaker over een afstand van meer dan 15 kilometer. Autochtone respondenten verhuisden daarnaast ook vaker verder weg dan allochtone respondenten, zowel bij een verhuizing tijdens detentie als in de gehele periode van voor detentie tot zes maanden na vrijlating. Tijdens het halfjaar na vrijlating is verhuizen naar een instelling het enige kenmerk dat significant gerelateerd is aan de verhuisde afstand.

4.6 DISCUSSIE

Dit hoofdstuk heeft de verhuispatronen van gedetineerden en ex-gedetineerden in meer detail in kaart gebracht. De focus lag hierbij op de kenmerken afstand

en buurtstatus. Daarnaast is gekeken welke kenmerken van de gedetineerden hiermee samenhangen. Dit verdere inzicht in de verhuispatronen van (ex-)gedetineerden is van belang vanwege de rol die de buurtstatus en afstand kunnen spelen bij de resocialisatie van ex-gedetineerden (Harding e.a., 2013). Zowel de status van de nieuwe buurt als de verhuisde afstand kan van invloed zijn op een goede terugkeer in de maatschappij. Sociale bindingen aan anderen kunnen bijvoorbeeld veranderen afhankelijk van een verhuizing dicht bij of verder weg. Deze kenmerken buurtstatus en afstand zijn daarmee potentieel ook van belang bij latere recidive.

Opmerkelijk was allereerst dat slechts een zeer klein deel van de gedetineerden en ex-gedetineerden die verhuizen, dit doen binnen hun eigen buurt. Het merendeel verhuist naar een andere buurt dan waar ze vandaan komen. Bovendien gaat een relatief groot deel van de verhuizers naar een nieuw adres op meer dan 15 kilometer afstand van de oude woonplek, terwijl het merendeel van de mensen binnen de algemene bevolking die verhuizen, dit over maximaal tien kilometer doen. In het halfjaar na vrijlating verhuisden de ex-gedetineerden relatief minder over lange afstand, maar bleven iets vaker binnen 15 kilometer van hun oude adres wonen. Tijdens detentie wordt er gemiddeld over grotere afstand verhuisd dan in het halfjaar na vrijlating.

Deze gevonden verhuispatronen binnen een Nederlandse gedetineerdenpopulatie verschillen op een aantal punten met resultaten uit eerdere, met name Amerikaanse, studies. In een aantal eerdere studies blijft ongeveer de helft of zelfs meer dan de helft van de ex-gedetineerden die verhuizen in dezelfde buurt wonen (La Vigne, Shollenberger & Debus, 2009; La Vigne, Visher & Castro, 2004; Niven & Olagundoye, 2002). Andere studies vonden net als de huidige studie dat een meerderheid bij een verhuizing naar een andere buurt gaat (Warner, 2015; Harding e.a., 2013; La Vigne & Parthasarathy, 2005), maar in de huidige studie is het een relatief nog veel kleiner aantal dat in dezelfde buurt blijft. Over de gehele onderzoeksperiode blijft slechts tien procent van de verhuizers in dezelfde buurt wonen. Bovendien is iets meer dan de helft zelfs over een afstand van meer dan 15 kilometer verhuisd. Eerdere studies hebben vaak niet naar de specifieke afstand gekeken, maar bijvoorbeeld Harding en collega's (2013) noemen verhuizingen van minstens acht kilometer verder weg, wat bijna de helft is van de 15 kilometer in deze studie. De Nederlandse (ex-)gedetineerden blijken dus relatief vaker uit hun oude omgeving weg te gaan dan de Amerikaanse.

Daarnaast ging ruim de helft van de verhuizers naar een buurt met een gelijke sociaaleconomische status als hun voorgaande buurt. Er is dus voor de meerderheid geen sprake van een verbetering of verslechtering van de woonbuurt. Toch verhuisde in elke periode ongeveer een vijfde van alle verhuizers naar een betere buurt en nog eens een vijfde naar een slechtere buurt. Er vindt dus wel enige verschuiving plaats. Gemiddeld genomen over de hele onderzoeksgroep blijven de buurtstatussen echter vrijwel gelijk bij een verhuizing naar een andere buurt. Dit komt ook overeen met enkele eerdere

studies, waarbij ook de meerderheid van de verhuizers naar een buurt met een gelijke status ging (Lee e.a., 2017; Harding e.a., 2013; La Vigne & Parthasarathy, 2005). Aan de hand van theoretische verklaringen op basis van *human capital* en *social capital* perspectieven en de labelingtheorie was verwacht dat de verhuizers binnen de (ex-)gedetineerdenpopulatie relatief vaak naar een slechtere buurt zouden gaan. Dit komt echter niet uit de resultaten naar voren. Wel is het zo dat respondenten die voor detentie in een buurt met een hogere status woonden een grotere kans hebben om naar een slechtere buurt te gaan. Zij gaan er dus wel op achteruit. Dit komt overeen met eerdere studies die vonden dat gedetineerden die het meest te verliezen hadden, die voor detentie in goede buurten woonden, wel significant vaker naar slechtere buurten verhuisden in tegenstelling tot gedetineerden die al voor detentie in buurten met een lagere status woonden (Warner, 2016; Massoglia e.a., 2013). Wellicht weegt het stigma van een detentiestraf zwaarder voor gedetineerden die voor detentie in betere buurten woonden en zijn zij daarom na vrijlating niet meer in staat om in zulke buurten te blijven (Warner, 2016). Dit beeld kwam ook naar voren in het vorige hoofdstuk, waar te zien was dat gedetineerden die voorafgaand aan detentie in een buurt met een hoge status woonden een grotere kans hadden om te verhuizen dan degenen die in een buurt met een lage status woonden.

Vervolgens werd op basis van de beschreven theorieën verwacht dat bepaalde kenmerken van de gedetineerden zouden samenhangen met een eventuele verandering in buurtstatus bij een verhuizing en met de afstand die wordt afgelegd bij een verhuizing. Met betrekking tot buurtstatus was de verwachting dat enkele *human capital* en *social capital* factoren de kans op een verslechtering van buurtstatus zouden vergroten, waaronder werkloosheid, schulden, een laag opleidingsniveau en het ontbreken van sociale bindingen met bijvoorbeeld partner, ouders en kinderen. Een andere verwachting was dat een groter stigma, door bijvoorbeeld een langere detentieduur en een detentieverleden, de kans zou vergroten om in een slechtere buurt te gaan wonen. Geen van de *social capital* factoren speelt echter een rol bij een verandering van buurtstatus. Met betrekking tot *human capital* factoren geven het hebben van werk voor detentie en een hoger opleidingsniveau wel een grotere kans op een verhuizing naar een betere buurt in het halfjaar na detentie. De detentiekennmerken, d.w.z. de factoren die tot een groter stigma kunnen leiden, zijn niet in de verwachte richting gerelateerd aan de verandering in buurtstatus. Dit laatste komt overeen met Hipp en collega's (2010) die ook geen effect vonden van detentieduur en delicttype op een verandering in buurtstatus.

Ook voor de afstand was verwacht dat bepaalde kenmerken van de gedetineerden de kans op een verhuizing verder weg zouden vergroten, met name het niet hebben van sociale bindingen die iemand in zijn oude buurt zouden houden. Dit is alleen terug te zien bij een verhuizing tijdens detentie, waarbij gedetineerden die voor detentie bij hun ouders woonden minder vaak verder

weg gaan dan gedetineerden die bij anderen inwoonden. De binding met de ouders zal deze gedetineerden dichter in de buurt houden. Verder speelt vooral het verhuizen naar een instelling een grote rol bij de afstand. Over de gehele periode vergroot een verhuizing naar een instelling de kans op een verhuizing verder weg. Dit is logisch, omdat instanties waar ex-gedetineerden terecht kunnen alleen op bepaalde locaties zitten en de ex-gedetineerden hiervoor veelal niet in of dichtbij hun eigen buurt terecht kunnen. Vanwege de grote rol die verhuizen naar een instelling speelt, is de analyse ook gedaan zonder dit kenmerken mee te nemen. De overige resultaten veranderen daardoor echter niet. Detentiekennmerken, die kans op een groter stigma geven, spelen geen rol bij de verhuisde afstand. Er lijkt dus geen sprake te zijn van het weg verhuizen uit een bepaalde omgeving vanwege een label als 'ex-gedetineerde'. Het hebben van werk vergroot de kans op een verhuizing verder weg, wat overeenkomt met algemene literatuur waarin werk vaak als reden wordt genoemd voor een verhuizing over langere afstand (Pendakur & Young, 2013).

Implicaties van de gevonden resultaten zijn nog onduidelijk. Zo kan verder weg verhuizen betekenen dat veel ex-gedetineerden verwijderd raken van hun sociale netwerk en daarmee een kleinere kans hebben om goed te resocialiseren (Harding e.a., 2013). Aan de andere kant kan een verhuizing verder weg ook inhouden dat iemand meer afstand neemt van zijn oude criminogene omgeving, en daarmee de kans op een positieve resocialisatie juist vergroten (Kirk, 2009). Het feit dat veel ex-gedetineerden in eerder onderzoek als reden voor hun verhuizing aangaven 'weg willen uit het oude criminele milieu' ondersteunt dit laatste (La Vigne, Visher & Castro, 2004; Niven & Olagundoye, 2002). Ook bijvoorbeeld de studie van Vogel en collega's (2017) liet zien dat verder weg verhuizen de kans op criminële recidive verkleint. In het huidige onderzoek is de (ex-)gedetineerden niet gevraagd naar hun reden om te verhuizen. Daarom is niet duidelijk of zij dit inderdaad deden om uit de oude omgeving weg te gaan (*push-factor*) of juist vanwege een aantrekkelijke nieuwe omgeving (*pull-factor*). Het zou interessant zijn in een volgend onderzoek de hier onderzochte verhuispatronen te combineren met een analyse van verhuisredenen, om zo meer inzicht te krijgen in de aard van de verhuizing.

Ondanks het resultaat dat de meeste (ex-)gedetineerde verhuizers naar een buurt gaan met een sociaaleconomische status gelijk aan de oude buurt, is wel de buurtstatus van de buurt waar de gedetineerde voorafgaand aan detentie woonde erg bepalend voor de latere buurtstatus bij een verhuizing. Ex-gedetineerden die voor detentie in een betere buurt woonden, hebben bij een verhuizing een grote kans om in een slechtere buurt te komen. Dit wijst erop dat een periode in detentie invloed heeft op de buurt waar iemand terecht komt. Deze buurt kan vervolgens weer een rol spelen in de resocialisatie (Morenoff & Harding, 2014). Wonen in sociaaleconomisch slechtere buurten wordt geassocieerd met het hebben van minder sterke sociale bindingen en minder sociale contacten met anderen (Cornwell & Behler, 2015). Er wordt

ervan uitgegaan dat wonen in sociaaleconomisch slechtere buurten de kans op recidive vergroot (Lee e.a., 2017).

Een punt van aandacht is het feit dat een deel van de respondenten zes maanden na vrijlating opnieuw gedetineerd was. Deze respondenten werden dus niet meegenomen in de analyses, omdat hun woonsituatie op dat moment onbekend was. Het is echter denkbaar dat een deel van hen verhuizers zouden zijn. Het weglaten van deze respondenten kan de resultaten dus enigszins beïnvloeden, en wellicht tot een onderschatting hebben geleid van bijvoorbeeld ex-gedetineerden die naar een slechtere buurt zijn verhuisd.

Dit hoofdstuk heeft de verhuispatronen van gedetineerden en ex-gedetineerden in meer detail in kaart gebracht. Duidelijk is dat deze populatie relatief vaak verder weg verhuist, maar gemiddeld genomen wel in buurten van vergelijkbare status gaat wonen. De implicaties hiervan zijn nog onduidelijk. Daarom worden de uitgebreide woon- en verhuispatronen die in het huidige en in de voorgaande hoofdstukken zijn beschreven in het volgende hoofdstuk gerelateerd aan latere recidive. Op die manier kan meer inzicht worden verkregen in de rol die zulke woon- en verhuispatronen spelen bij recidivepatronen en in hoeverre gedetineerden bij hun woonsituatie geholpen of gestuurd moeten worden.

Bijlage 4.a. Kenmerken van een verhuizingen, 'afstand' en 'buurtstatus', in meer detail (N=587)

	Voor detentie -> één maand na detentie			Voor detentie -> zes maanden na detentie			Eén maand -> zes maanden na detentie					
	N	%	Gem.	Afstand in km	Vershil in buurtstatus	Gem.	N	%	Gem.	Afstand in km	Vershil in buurtstatus	Gem.
Niet verhuisd	393	67	0	0	0	0	347	59	0	0	0	0
Naar woning in zelfde buurt	16	3	0	0	0	0	24	4	0	0	0	0
Naar andere buurt (15 km of minder)	73	12	6	-0,08	6	-0,08	94	16	6	6	-0,08	0,21
Naar buurt met hogere SES	16	3	5	2,2	5	2,2	21	4	5	5	2,2	1,93
Naar buurt met gelijke SES	39	7	7	-0,06	7	-0,06	50	9	6	6	-0,03	0
Naar buurt met slechtere SES	18	3	6	-2,16	6	-2,16	23	4	7	7	-2,28	-1,81
Naar andere buurt (>15 km)	105	18	77	0,34	77	0,34	122	21	76	40	0,2	-0,49
Naar buurt met hogere SES	36	6	79	1,86	79	1,86	33	6	84	5	1,94	2,15
Naar buurt met gelijke SES	54	9	68	-0,02	68	-0,02	67	11	67	21	0,04	0,02
Naar buurt met slechtere SES	15	3	102	-2,02	102	-2,02	22	4	89	14	-1,94	-2,19
Totaal	587	100%	48	0,16	48	0,16	587	100%	45	0,08	31	-0,1

Bijlage 4.b. Verhuispatronen 'afstand' en 'buurtstatus' na vrijlating naar de verschillende verhuispatronen tijdens detentie (N=587)

Eén maand -> zes maanden na detentie						
Verhuisd:						
Voor detentie -> één maand na detentie:	Niet	binnen dezelfde buurt	naar betere buurt	naar gelijke buurt	naar slechtere buurt	Totaal
Niet verhuisd	88	2	2	6	2	100
Verhuisd: binnen dezelfde buurt	81	6	0	13	0	100
Verhuisd: naar betere buurt	77	2	4	6	12	100
Verhuisd: naar gelijke buurt	66	2	1	23	9	100
Verhuisd: naar slechtere buurt	73	3	15	9	0	100

Eén maand -> zes maanden na detentie					
Verhuisd:					
Voor detentie -> één maand na detentie:	Niet	binnen dezelfde buurt	Verhuisd: andere buurt, korte afstand (15 km of minder)	Verhuisd: andere buurt, lange afstand (>15 km)	Totaal
Niet verhuisd	88	2	5	5	100
Verhuisd: binnen dezelfde buurt	81	6	0	13	100
Verhuisd: andere buurt, korte afstand (15 km of minder)	73	3	23	1	100
Verhuisd: andere buurt, lange afstand (>15 km)	69	2	11	18	100